

Окремо зауважимо, що не в останню чергу поштовхом до повстання Б. Хмельницького мали значення релігійні причини. Результати революційних перетворень проявилися в такі способи: а) повстанці змусили королівську владу відновити православну ієрархію; б) у Зборівському договорі було зазначено, що Митрополит Київський має право на участь у засіданні сенату. Так, Сильвестр Косов у супроводі знатного духовенства вирушив до Варшави зайняти своє місце, куплене ціною крові [1, с. 117]. Та, незважаючи на попередню домовленість, Митрополит до участі в засіданні сенату допущений не був; але релігійні права, за які боролися повстанці-українці були отримані, хоча й із запізненням.

Англійські архіви зберегли факт листування О. Кромвеля з Б. Хмельницьким. Навіть існує думка про те, що під час цього листування український гетьман запозичив деякі ідеї англійського реформатора. Тож не дивно, що права, які здобуло людство під час революційних подій в Англії та Україні приблизно в один і той самий період, вплинули на подальший розвиток світової правосвідомості.

Література

1. Костомаров М. І. Богдан Хмельницький: історична монографія / пер. з рос. Т. С. Завгородньої. – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – 843 с.
2. Кушинська Л. А. Звичаєве право України / Лариса Кушинська. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 209 с.
3. Рыбаков Б. А. Ремесло Древней Руси / Б. А. Рыбаков. – М.: Издательство АН СССР, 1948. – С. 525-533.

УДК 340.132.626

Волков А. Г., помічник начальника з правової роботи,
Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ СУДОВОГО ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах динамічного розвитку суспільно-політичних процесів в Україні все більшої актуальності та уваги, а інколи – популярності, набуває вирішення будь-яких (від побутових та щоденних цивільно-правових до загальнодержавних, політичних) суперечок і спорів у судовому порядку. За даними судової статистики та з урахуванням того, що в будь-якій адміністративній, господарській чи цивільній справі беруть участь як мінімум дві особи, кожен третій громадянин України, який досяг повноліття та володіє достатнім обсягом дієздатності, так чи інакше причетний до судових процесів.

Як відомо, правозастосування – це особлива форма реалізації права. В юридичній літературі існує кілька визначень поняття «правозастосування». Зокрема: 1) це особлива форма реалізації права, яка здійснюється державними та громадськими організаціями в межах їх компетенції у формі владно-організуючої діяльності з конкретизації норми права; 2) це владна діяльність органів держави чи інших органів, повноваження яких делегує держава, які видають індивідуальні акти на основі норм права; 3) це форма реалізації права, яка включає юридично-організаційну діяльність держави з втілення правових норм стосовно конкретних суб'єктів [1, с. 431].

Таким чином, застосування права – це владна діяльність компетентних органів держави та посадових осіб з підготовки та прийняття індивідуальних рішень у юридичній справі на основі юридичних фактів та конкретних правових норм.

Застосування норм права має певні особливості:

- це діяльність, яка здійснюється відповідними державними органами чи за їх делегуванням громадськими структурами. (наприклад, органами законодавчої влади, прокуратури, суду, виконавчої влади, громадськими організаціями.);

- їй притаманний державно-владний характер (акти, що видаються у процесі правозастосування, є юридичними, їх невиконання передбачає застосування державного примусу);

- вона завжди має активний характер, спрямована на виникнення, зміну, припинення правовідносин;

- здійснюється в особливих процесуальних формах;

- завершується прийняттям правозастосовних актів, у яких фіксуються індивідуально конкретні приписи.

Результативність та ефективність судового правозастосування залежить від того, чи базується таке правозастосування на принципах законності, обґрунтованості, доцільності, об'єктивності, справедливості, оперативності, змагальності тощо.

На судове правозастосування покладаються наступні функції:

- 1) основні: арбітражна, захисту прав і свобод людини і громадянина, правоохоронна і каральна;

- 2) факультативні: функція правової конкретизації (індивідуальне правове регулювання), право виховна та правороз'яснювальна.

Результатом судового правозастосування є акти правозастосування судів: рішення, вироки, постанови, ухвали тощо. Оскільки акти судового правозастосування, як і всі інші акти застосування норм права, мають офіційний характер, то їх оформлення відбувається за відповідною формою. Так, обов'язковими елементами актів правозастосування судів є назва, наявність зображення малого Державного Герба України, для судових рішень, якими закінчується розгляд справи в суді, обов'язковим є

заголовок «Іменем України», дата та місце, де акт був прийнятий, назва суду та зазначення прізвищ суддів (складу суду), підписи суддів та інші, передбачені процесуальним законодавством елементи.

Рішення суду, як і інші правозастосовні акти, мають чітку структуру: вступна частина, описова частина, мотивувальна частина і резолютивна частина. В умовах відкритого доступу до судових рішень та з метою сприяння обізнаності громадськості про позицію судів з тих чи інших питань судові рішення повинні не тільки відповідати вимогам, встановленим процесуальними законами, а й писатися якомога простішою, зрозумілішою мовою.

Крім того, будь-яка діяльність є плідною та ефективною за умови повного розуміння справи. Судове правозастосування також пов'язане із з'ясуванням змісту правових вимог. Тож основними вимогами до судових рішень є: законність – при вирішенні конкретної справи суд повинен ґрунтуватися на визначеній нормі (їх сукупності), неухильно дотримуватися закону, діяти строго в межах своєї компетенції; та обґрунтованість – підтвердження справи перевіреними і достовірними доказами.

Отже, за змістом судове правозастосування являє собою специфічний різновид юридичної діяльності, є складним, багатоплановим, поліфункціональним, має часові та просторові характеристики, офіційний, публічний характер і здійснюється в певних процесуальних та організаційних формах спеціально уповноваженими суб'єктами права – судами.

Спостерігається тенденція, згідно з якою сучасний суд виконує не тільки правозастосовні функції в загальноприйнятому значенні слова, а й правотворчі функції, що найбільш яскраво проявляється при заповненні прогалин у праві, подоланні юридичних колізій. Незалежність і самостійність суду найбільш повно виражається тоді, коли йому, як суб'єкту правозастосування, надано право на судові прецеденти.

Ефективність і якість судового правозастосування залежать не тільки від якості закону, матеріального, фінансового та побутового забезпечення суддів і судових працівників, але і від стану суспільства, яке і обумовлює формування особистості судді.

Література

1. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.